

13. Makeeva E.A. Mentalytet v sisteme obshchestvennykh otnosheniy [Mentality in the system of social relations]. Vestnyk Kazanskogo tekhnolohyeheskoho unyversyteta. 2013. № 1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/mentalitet-v-sisteme-obshchestvennykh-otnosheniy> [in Russian]
14. Markarian E.S. Teoriya kultury y sovremennaya nauka: (Lohyko-metodolohyeheskyi analiz) [The Theory of Culture and Modern Science: (Logical and Methodological Analysis)]. Moscow: Mysl, 1983. 284 p. [in Russian]
15. Mednys N.V. Sotsyokulturnye tradytsyy y osnovnye mekhanyzmy translyatsyy sotsyokulturnoho opyta [Sociocultural Traditions and Basic Mechanisms of Transmission of Socio-Cultural Experience] : dys. ... kand. fylosof. nauk : 09.00.11. S.-Peterb. hos. un-t. Kalynynhrad. 2007. 134 p. [in Russian]
16. Osypov H. Sotsyalnoe myfotvorchestvo y sotsyalnaia praktyka [Social myth-making and social practice]. Moscow : NORMA, 2000. 543 p. [in Russian]
17. Ovchynnikova A. P. Fenomenolohiia pravovoi kultury: filosofsko-pravove doslidzhennia [Phenomenology of legal culture: a philosophical-legal study] : Dys. ... kand. yuryd. nauk. 12.00.12. Natsionalnyi unyversytet "Odeska yurydychna akademiia", 2016. 200 p. [in Ukrainian]
18. Pavlyshyn O.V. Semiotychna paradyhma pravovoho piznannia: rezultaty ta perspektyvy naukovooho poshuku [Semiotic paradigm of legal cognition: results and prospects of scientific search]. Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav. 2017. Vyp. 4 (105). P. 248–261. [in Ukrainian]
19. Petryk O.V. Doslidzhennia sotsialnykh aksiom kriz pryzmu sotsialnoi pamiaty zhurnalystiv [Investigation of Social Axioms through the Prism of Social Memory of Journalists]. Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences, BUDAPEST, V (25), Issue 147, P. 48–50. [in Ukrainian]
20. Pravova kultura v umovakh stanovlennia hromadianskoho suspilstva : monohrafiia [Legal culture in the conditions of formation of civil society: monograph] / za red. prof. Yu.P. Bytiaka ta dots. I.V. Yakoviuka. Kharkiv: Pravo, 2007. 248 p. [in Ukrainian]
21. Sorokyn V.V. Russkaia pravovaia doktryna [Russian legal doctrine]. Pravovaia doktryna Rossyy: teoretycheskye y ystorycheskye aspekty: mezhvuz. sb. st. / pod red. V. Ia. Muzykyna. Barnaul, 2008. 542 p. [in Russian]
22. Sulypov R.S. Poniatyie y pryznaky pravovykh tradytsiy: teoretycheskyi aspekt [Concept and Characteristics of Legal Traditions: Theoretical Aspect]. Vestnyk Permskoho unyversyteta. 2010. Vyp. 4 (10). P. 49–53 [in Russian]
23. Sulypov R.S. Pravovye tradytsyy Rossyy: teoretyko-pravovoi aspekt [Legal Traditions of Russia: Theoretical and Legal Aspect]: avtoref. dys. ... kand. ... iuryd. nauk. 12.00.01. Barnaul. 2013. 19 p. [in Russian]
24. Verenykh M. Kultura kak sotsyalnaia pamiat: ontolohyehesky-tsennostnye ynterprytatstyy [Culture as Social Memory: Ontological and Value Interpretations]. Fylosofiia v Belorusy y perspektyvy myrovoy intelektualnoi kultury. Minsk : "Pravo y ekonomika", 2011. P. 211–237. [in Russian]
25. Vovk D.O. Pro zmist katehorii "pravova tradytsiia" ta yii znachennia u porivnialno-pravovykh doslidzhenniakh [About the Meaning of the Category "Legal Tradition" and its Significance in Comparative Legal Studies]. Porivnialne pravoznavstvo. 2013. № № 1–2. P. 300–310. [in Ukrainian]

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.7.2.26>

CECHY ORZECZEŃ SĄDOWYCH W POSTĘPOWANIU GOSPODARCZYM

Oleg Soloviov

*aspirant Katedry Dyscyplin Ekonomiczno-Prawnych i Bezpieczeństwa Ekonomicznego
Donieckiego Instytutu Prawnego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Ukrainy (Mariupol, Ukraina)*

ORCID ID: 0000-0002-0017-9384

Adnotacja. W artykule naukowym autor przeprowadza analizę gospodarczego prawa procesowego i bada opinie naukowców dotyczące orzeczeń sądowych. Należy zauważyć, że badanie cech orzeczeń sądowych w postępowaniu gospodarczym wskazuje, że instytucja orzeczenia sądu jest jedną z głównych w postępowaniu gospodarczym, ponieważ orzeczenie sądu kończy rozprawę sądową i zapewnia realizację władzy sądowniczej w postępowaniu gospodarczym. Określono cele orzeczeń sądowych, podkreślono cechy postanowień i orzeczeń sądu, które są podejmowane przez sąd gospodarczy pierwszej instancji. Zaznaczono, że prawo procesowe wymaga dalszej poprawy w ramach instytucji orzeczeń sądowych. Udowodniono, że istota orzeczeń sądowych przejawia się w ich cechach i znakach, które się uzupełniają. Wskazano, że orzeczenie sądowe powinno opierać się na zasadach praworządności, legalności, zasadności, motywacji i ujawniono ich treść.

Słowa kluczowe: orzeczenie sądowe, sąd gospodarczy, postępowanie sądowe, sędzia, strony postępowania sądowego, zasada motywowania.

PECULIARITIES OF COURT DECISIONS IN ECONOMIC JUDICIAL PROCEEDINGS

Oleg Soloviov

*Postgraduate Student at the Department of Economic and Legal Disciplines and Economic Security
Donetsk Law Institute of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine (Mariupol, Donetsk region, Ukraine)*

ORCID ID: 0000-0002-0017-9384

e-mail: nln2006@ukr.net

Abstract. In the provisions of the scientific article, the author analyzes the economic procedural legislation and examines the views of scholars on court decisions. It is emphasized that the study of the peculiarities of court decisions in economic litigation shows that the institution of court decisions is one of the central in economic litigation, because it is the court decision that completes the trial and ensures the exercise of judicial power in economic litigation. The purpose of court decisions is determined, the peculiarities of court rulings and decisions made by the economic court of first instance are singled out. It is emphasized that the procedural legislation needs further improvement within the institution of court decisions. It is proved that the essence of court decisions is manifested in their features and features that complement each other. It is noted that the court decision should be based on the principles of the rule of law, legality, reasonableness, motivation and their content is disclosed.

Key words: court decision, economic court, claim proceedings, judge, parties to court proceedings, principle of motivation.

ОСОБЛИВОСТІ СУДОВИХ РІШЕНЬ У ГОСПОДАРЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ

Олег Соловійов

*аспірант кафедри господарсько-правових дисциплін та економічної безпеки
Донецького юридичного інституту Міністерства внутрішніх справ України*

(Маріуполь, Донецька область, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-0017-9384

e-mail: nln2006@ukr.net

Анотація. У положеннях наукової статті автор проводить аналіз господарського процесуального законодавства та досліджує думки науковців щодо судових рішень. Наголошено, що проведене дослідження особливостей судових рішень у господарському судочинстві свідчить про те, що інститут рішення суду є одним із центральних у господарському судочинстві, оскільки саме рішенням суду завершується судовий розгляд справи і забезпечується реалізація судової влади у процесі господарського судочинства. Визначено мету судових рішень, виокремлено особливості ухвал та рішень суду, які ухвалюються господарським судом першої інстанції. Наголошено на тому, що процесуальне законодавство потребує подальшого вдосконалення в межах інституту судових рішень. Доведено, що сутність судових рішень проявляється в їхніх особливостях і ознаках, які доповнюють одна одну. Зазначено, що судові рішення повинні ґрунтуватися на принципах верховенства права, законності, обґрунтованості, умотивованості, розкрито їхній зміст.

Ключові слова: судові рішення, господарський суд, позовне провадження, суддя, сторони судового провадження, принцип умотивованості.

Вступ. Доктрина верховенства права останніми роками отримала подальший розвиток, передусім у зв'язку з реформуванням в Україні судової системи й удосконаленням процесуального законодавства. Прагнення України стати повноправним членом європейського співтовариства спонукали подальші розроблення й запровадження в усіх сферах держави дієвих правових механізмів і гарантій забезпечення реалізації та захисту прав, інтересів фізичних і юридичних осіб. Принцип верховенства права є таким, що інтегрує, пронизує майже всю юридичну діяльність, але безпосередньо втілений він у правозастосовній діяльності, а саме під час ухвалення судового рішення. Судді, коли складають судові рішення, формулюють складові частини принципу верховенства права, що вимагає підвищення якості до змістового наповнення, ґрунтовності цього судового документа. Господарський процесуальний кодекс України (далі – ГПК України) містить норми, які визначають вимоги до структури та змісту судового рішення, але суддя викладає текст у власній манері та на власну думку. Водночас варто підкреслити, що якість судового рішення є критерієм визначення якості всього правосуддя.

Судове рішення варто розглядати не тільки як правозастосовний документ, а і як особливий феномен, що має вплив на подальший розвиток відносин в економіці й охоплює не тільки сторони й учасників конкретного судового спору, а й інших осіб, суспільство взагалі.

Розуміння змісту, складових частин і особливостей судового рішення є фундаментом для правильного та справедливого правозастосування відповідних нормативних актів. Тому розроблення теми дослідження є актуальним і необхідним.

Основна частина. Теоретичні та практичні аспекти судового рішення в господарському судочинстві на дисертаційному й монографічному рівнях комплексно не досліджувалися. Вони розглядалися в господарській

процесуальній науці лише як компоненти проблематики в інших наукових темах. У своїх наукових напрацюваннях проблем судового рішення торкалися такі вчені, як: О.А. Беляневич, А.А. Бутирський, Н.В. Іванюта, Л.М. Ніколенко, Д.М. Притика, О.П. Подцерковний, В.В. Резнікова, Т.В. Степанова, інші поважні науковці.

У контексті тематики дослідження науковий інтерес становлять також і проведені в інших галузевих правових науках дослідження, предметом яких є судове рішення. Такі дослідження здійснювали С.Н. Абрамов, В.Б. Авер'янов, І.В. Андронов, О.М. Бандурка, С.В. Васильєв, М.А. Гурвіч, П.П. Заворотько, Р.А. Калужний, С.В. Ківалов, В.М. Кобернюк, О.О. Леляк, В.І. Тертишніков, С.Я. Фурса, М.Й. Штефан, К.С. Юдельсон та інші.

Попри те, що дослідження такого питання, як судове рішення, уже довгий час перебуває в центрі уваги науковців, єдиного підходу до розуміння судового рішення, визначення його особливостей після реформування процесуального законодавства немає. Тому **метою** є з'ясування сутності судового рішення в господарському судочинстві та проведення аналізу законодавства, що регламентує порядок його ухвалення в господарському судочинстві, з визначенням його особливостей.

Результати. Судове рішення є результатом здійснення правосуддя, а його суть полягає в тому, що воно є основним і найважливішим актом правосуддя, ухваленим іменем України та спрямованим на захист прав, свобод та законних інтересів громадян, організацій, державних і суспільних інтересів, зміцнення законності та правопорядку, на запобігання правопорушенням, виховання у громадян, посадових та службових осіб поваги до Конституції та законів України, честі та гідності людини (Писаренко, 2011: 44).

Варто зазначити, що сутність судових рішень, ухвалених у господарському або в будь-яких інших судових процесах, кримінальному, цивільному, адміністративному, майже не відрізняється. Г.В. Фазикош наголошує, що «немає жодних підстав вважати, що юридична природа та соціальна сутність судового рішення в цивільному судочинстві відрізняються чимось від юридичної природи та соціальної сутності вироку суду у кримінальному судочинстві. І в першому, і у другому випадку це – акт реалізації судової влади, що має вигляд процесуального документа з однієї й тієї ж причини; це – єдино можлива і допустима форма його постановлення, оскільки процес є єдиною формою реалізації правосуддя. І у кримінальному, і в цивільному процесуальному праві до цього акта правосуддя пред'являються аналогічні вимоги: законність та обґрунтованість. У межах обох процесів він виноситься іменем України, та йому притаманна обов'язкова сила» (Фазикош, 2011: 28). Підтримуємо вказану думку, але зазначимо, що все ж таки особливості судового рішення в господарському судочинстві існують.

У ст. 232 ГПК України викремлені такі види судових рішень: ухвали; рішення; постанови; судові накази. Процедурні питання, пов'язані з рухом справи в суді першої інстанції, клопотання та заяви осіб, які беруть участь у справі, питання про відкладення розгляду справи, оголошення перерви, зупинення або закриття провадження у справі, залишення заяви без розгляду, а також в інших випадках, передбачених ГПК України, вирішуються судом шляхом постановлення ухвал. Розгляд справи по суті судом першої інстанції закінчується ухваленням рішення суду. Перегляд судових рішень в апеляційному та касаційному порядку закінчується ухваленням постанови (ГПК України, 1992).

У законодавстві та науковій літературі термін «судові рішення» уживається як узагальнюючий термін щодо всіх актів судочинства.

Судове рішення повинно ґрунтуватися на засадах верховенства права, бути законним і обґрунтованим. Законним є рішення, ухвалене судом відповідно до норм матеріального права з дотриманням норм процесуального права.

Про порушення чи неналежне застосування норми матеріального права можна говорити, якщо: господарським судом не було застосовано відповідного до обставин справи закону; господарським судом було застосовано законодавчі акти, які не підлягали застосуванню в конкретній справі; господарським судом здійснено помилкове тлумачення відповідних норм права. Тобто порушення чи неналежне застосування норми матеріального права може бути проявом у правозастосовній та правоінтерпретаційній площині, що в будь-якому разі спричинить незаконність судового акта, буде підставою для його скасування чи зміни (Ніколенко, 2013: 176).

Судове рішення має відповідати завданню господарського судочинства, визначеному у ст. 2 ГПК України, та бути спрямованим на ефективний захист порушених, невизнаних або оспорюваних прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, держави. Під час вибору і застосування норми права до спірних правовідносин суд ураховує висновки щодо застосування норм права, викладені в постановках Верховного Суду. Обґрунтованим є рішення, ухвалене на підставі повно і всебічно з'ясованих обставин, на які сторони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, підтверджених тими доказами, які були досліджені в судовому засіданні, з наданням оцінки всім аргументам учасників справи (ГПК України, 1992).

Згідно з наявним науковим підходом, обґрунтованим є судове рішення, якщо воно ухвалене судом на підставі обставин у судовій справі, які повно і всебічно з'ясовані на основі доказів, що були досліджені судом. Вмотивованим є судове рішення, у якому належним чином зазначені підстави, на яких воно ґрунтується. Під умотивованістю розуміється повне і всебічне відображення в рішенні суду мотивів, якими він керувався під час ухвалення свого рішення, оцінювання доказів для встановлення наявності або відсутності обставин, на які сторони посилалися як на підґрунтя своїх вимог і заперечень, із зазначенням, чому певні докази були взяті до уваги або відхилені, і віддзеркалення мотивів щодо позиції суду стосовно застосування норм матеріального і процесуального права.

Отже, мотивованість є обов'язковою вимогою, відмінною від вимоги щодо обґрунтованості судового рішення. Причому мотивованість судового рішення – це відображення всіх мотивів і обґрунтувань судового рішення в його змісті, тобто фактично «мотивованість» і «обґрунтованість» судового рішення є двома взаємопов'язаними вимогами, які співвідносяться як форма (спосіб зовнішнього відображення) та зміст (Берназюк, 2019).

Судові рішення виконують функції, які можна визначити як систему взаємопов'язаних правових наслідків, які спрямовані на досягнення встановлених матеріальних цілей. Можна виокремити функції: 1) охоронну, що реалізується в разі виконання встановленого судом обов'язку з метою захисту прав та законних інтересів учасників судового процесу; 2) регульовальну, яка спрямована на впорядкування суспільні відносини; 3) виховну – спрямована на підвищення правової культури не тільки учасників судового розгляду, а й суспільства взагалі.

Судові рішення викладаються в електронній формі з використанням Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи шляхом заповнення відповідних форм процесуальних документів, передбачених Положенням про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему, і підписуються електронним цифровим підписом судді (у разі колегіального розгляду – електронними цифровими підписами всіх суддів, що входять до складу колегії) (ГПК України, 1992).

Що стосується електронних форм процесуальних документів, то про них складно говорити до ухвалення Вищою радою правосуддя Положення про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему, яке на тепер перебуває на розгляді.

Основним етапом розгляду справ є суд першої інстанції, тому своє дослідження обмежуємо дослідженням ухвал та рішень суду.

Ухвала суду є окремим та специфічним документом, який не вирішує спір по суті, але це необхідний документ, який забезпечує розвиток судового розгляду, захист прав та інтересів його учасників. У науковій літературі наголошується, що ухвала господарського суду є юридичним фактом, на підставі якого виникають, змінюються і припиняються господарські процесуальні права й обов'язки (Кот, 2010: 98).

З аналізу процесуального законодавства можна визначити особливості судових ухвал, а саме: вид судового рішення; складається письмово в паперовій та електронній формах; забезпечує вирішення процедурних питань під час розгляду справи в судовому процесі; якщо оформлюється окремим документом, то постановляється в нарадчій кімнаті, інші ухвали суд може постановити, не виходячи до нарадчої кімнати; підписуються суддею (суддями) і приєднуються до справи, якщо постановлені окремим документом; якщо постановлені судом, не виходячи до нарадчої кімнати, то заносяться до протоколу судового засідання; строк складання повного тексту ухвали залежно від складності справи може бути не більш п'яти днів із дня оголошення вступної та резолютивної частин ухвали; виправлення повинні бути застережені перед підписом судді; набирає чинності негайно після її оголошення, якщо інше не передбачено ГПК України, якщо ухвала постановлена судом поза межами судового засідання або в судовому засіданні, у разі неявки всіх учасників справи, розгляду справи без повідомлення (виклику) учасників справи, то вони набирають чинності з моменту їх підписання суддею (суддями).

Зміст ухвали, що викладається окремим документом, складається з:

- вступної частини із зазначенням: дати і місця її постановлення; найменування суду, прізвища й ініціалів судді (суддів); імен (найменувань) учасників справи;
- описової частини із зазначенням суті клопотання й імені (найменування) особи, яка його заявила, чи іншого питання, що вирішується ухвалою;
- мотивувальної частини із зазначенням мотивів, із яких суд дійшов висновків, і закону, яким керувався суд, коли постановляв ухвалу;
- резолютивної частини із зазначенням: висновків суду; строку і порядку набрання ухвалою чинності та її оскарження (ГПК України, 1992).

ГПК України передбачає широкий перелік ухвал, що постановляються в господарському судочинстві судом першої інстанції. Їх можна класифікувати за багатьма критеріями. Наприклад, як можливість оскарження ухвал окремо від рішення суду. За цим критерієм положення ГПК України дають підстави для поділу їх на дві групи: 1) такі, що можуть бути оскаржені окремо від рішення суду першої інстанції; 2) такі, що не можуть бути оскаржені окремо від рішення суду першої інстанції. Перелік ухвал, що входять до першої класифікаційної групи, визначений законодавцем у ч. 1 ст. 255 ГПК України. Він є закритим і складається із 35 пунктів. Натомість перелік ухвал, що не можуть бути оскаржені окремо від рішення суду першої інстанції, у вітчизняному господарському процесуальному законодавстві відсутній (Сарнавський, 2019: 66).

Рішення господарського суду – це акт суду, яким суд на підставі достовірно встановлених у судовому розгляді фактів у суворій відповідності з нормами процесуального і матеріального права вирішує справу по суті, тобто задовольняє позовні вимоги повністю або відмовляє в їх задоволенні (Балюк, 2008: 131).

А.Ф. Клейнман розглядав рішення суду як акт підтвердження судом як органом правосуддя наявності або відсутності між сторонами процесу відомого правовідношення та, відповідно, наявності або відсутності у відповідних випадках порушеного або оспорюваного права позивача (Клейнман, 1954: 243).

Рішення суду мають такі особливості: ухвалюються іменем України негайно після закінчення судового розгляду; ухвалюються, складаються і підписуються в нарадчій кімнаті складом суду, який розглянув справу; у разі об'єднання в одному провадженні кількох взаємопов'язаних самостійних вимог суд може ухвалити

за будь-якою вимогою часткове рішення та продовжити провадження в частині невирішених вимог; ухвалення часткового рішення не допускається в разі обґрунтованих заперечень із боку відповідача, якщо за вимогами, об'єднаними в одне провадження, відповідачем є одна особа; складання повного рішення суду у виняткових випадках залежно від складності справи може бути відкладено на строк не більш як десять днів, а якщо справа розглянута в порядку спрощеного провадження – п'ять днів із дня закінчення розгляду справи; судові рішення, що містять вступну та резолютивну частини, має бути підписане всім складом суду і приєднане до справи; виправлення в рішеннях повинні бути застережені перед підписом судді; викладаються письмово в паперовій та електронній формах.

Законодавством чітко визначено, що суд в ухваленні рішення не може виходити в рішеннях за межі позовних вимог (ст. 237 ГПК України). Практики звертають увагу на те, що майже унеможливується під час ухвалення рішення судом визнання договору нечинним. Коли суд ухвалює рішення у справі, то за заявою позивача, поданою до закінчення підготовчого провадження, може визнати недійсним цілком чи в окремій частині пов'язаний із предметом спору правочин, який суперечить закону, якщо позивач доведе, що він не міг включити відповідну вимогу до позовної заяви з незалежних від нього причин. Виникає три ускладнювальні моменти, а саме: обов'язкова заява позивача; до закінчення підготовчого провадження; необхідність доведення позивачем, що він не міг включити відповідну вимогу до позовної заяви з незалежних від нього причин. Щоправда, у ст. 239 ГПК України врегульовано визначення порядку і строку виконання рішення суду, забезпечення його виконання, згідно із цим суд може визначити порядок виконання рішення, надати відстрочення або розстрочити виконання, ужити заходів для забезпечення його виконання, що зазначає в рішеннях. Забезпечення виконання рішення здійснюється в порядку забезпечення позову, скасовується після повного виконання відповідачем рішення суду (Олійник, 2017).

У ст. 238 ГПК України визначено зміст рішення, що складається із вступної, описової, мотивувальної та резолютивної частин. Рішення суду проголошується в судовому засіданні, яким завершується розгляд справи, публічно, крім випадків, установлених ГПК України. Суд може проголосити лише вступну та резолютивну частини рішення. У разі проголошення в судовому засіданні тільки вступної та резолютивної частин рішення суд повідомляє, коли буде складено повне рішення. Рішення суду (повне або скорочене) підписується всім складом суду в день його складення і додається до справи. Після проголошення рішення суд, який його ухвалив, не може сам скасувати або змінити це рішення, крім випадків, визначених ГПК України. Рішення господарського суду набирає чинності після закінчення строку подання апеляційної скарги, якщо апеляційну скаргу не було подано. У разі подання апеляційної скарги рішення, якщо його не скасовано, набирає чинності після повернення апеляційної скарги, відмови у відкритті чи закриття апеляційного провадження, або ухвалення постанови суду апеляційної інстанції за наслідками апеляційного перегляду (ГПК України, 1992).

Метою рішення суду є: досягнення юридичної визначеності у спірних правовідносинах на підставі принципів верховенства права, законності, обґрунтованості й умотивованості; переконання не тільки учасників судового розгляду, а також суспільства в досягненні справедливості під час захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, держави; формування судової практики, що запобігає стану невизначеності в аналогічних ситуаціях.

Висновки. Проведене дослідження особливості судових рішень у господарському судочинстві свідчить про те, що інститут рішення суду є одним із центральних у господарському судочинстві, оскільки саме рішенням суду завершується судовий розгляд справи і забезпечується реалізація судової влади у процесі господарського судочинства. Здійснений аналіз дозволив визначити мету судового рішення, виокремити особливості ухвал та рішень суду, наголосити на тому, що процесуальне законодавство потребує подальшого вдосконалення в межах інституту судових рішень.

Список використаних джерел:

1. Господарський процесуальний кодекс України : Закон України від 6 листопада 1991 р. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>.
2. Балюк І.А. Господарське процесуальне право : навчальний посібник. Київ : КНЕУ, 2008. 224 с.
3. Берназюк Я.О. Поняття та критерії мотивованості судового рішення як однієї з гарантій дотримання судами принципу верховенства права. *Судебно-юридическа газета*. URL: [https://sud.ua/ru/news/blog/133015-ponyattya-ta-kriteriyi-motivovanosti-sudovogo-rishennya-yak-odniyei-z-garantiy-dotrimannya-sudami-printsipu-verkhoventva-prava](https://sud.ua/ru/news/blog/133015-ponyattya-ta-kriteriyi-motivovanosti-sudovogo-rishennya-yak-odniyei-z-garantiy-dotrimannya-sudami-principu-verkhoventva-prava).
4. Клейнман А.Ф. Советский гражданский процесс. Москва : Изд-во Моск. ун-та, 1954. 407 с.
5. Кот О.В. Ухвали суду в господарському процесі. *Юридична Україна*. 2010. № 2. С. 97–101.
6. Ніколенко Л.М. Реалізація основних принципів господарського судочинства при перегляді судових актів. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 1. С. 174–180.
7. Олійник Ю.П. Коротко про головне в новому господарському судочинстві, практичне порівняння. Ч. 6. (розд. III (гл.9–10)ГПК). *Адвокатське об'єднання «Лучківський і партнери»*. URL: <http://blog.law-firm.org.ua/you-olijnik-korotko-pro-golovne-v-novomu-gospodarskomu-sudochinstvi-praktichne-porivnyannya-chastina-6-rozdil-iii-gl-9-10-gpk/>.
8. Писаренко Г.М. Судові рішення в адміністративних справах : поняття, види, особливості ухвалення. *Актуальні проблеми держави і права*. 2011. Вип. 62. С. 43–51.
9. Сарнавський М.О. Ухвала як об'єкт апеляційного оскарження в господарському судочинстві. *Підприємство, господарство і право*. 2019. № 2. С. 65–69.

10. Фазикош Г.В. Юридична та соціальна природа судового рішення в цивільному судочинстві: сучасні наукові погляди. *Право України*. 2001. № 3. С. 23–29.

References:

1. Hospodarskyi kodeks Ukrainy [Economic Code of Ukraine] № 436–IV vid 16.01.2003. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2003. № 18, № 19–20, № 21–22. St. 144. [in Ukrainian].
2. Baliuk I.A. *Hospodarske protsesualne pravo: navch. posibnyk*. K.: KNEU, 2008. 224 s. [in Ukrainian].
3. Bernaziuk Ya. Poniattia ta kryterii motyvovanosti sudovoho rishennia yak odniiei z harantii dotrymanna sudamy pryntsyphu verkhovenstva prava. *Sudebno-yurydycheskaia hazeta*. URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/133015-ponyattya-ta-kriteriyi-motyvovanosti-sudovogo-rishennya-yak-odniyeyi-z-garantiy-dotrimannya-sudami-printsipu-verkhovenstva-prava> [in Ukrainian].
4. Kleinman A.F. *Sovetskyi hrazhdanskyi protsess*. M.: Yzd-vo Mosk. un-ta, 1954. 407 s. [in Russian].
5. Kot O.V. Ukhvaly sudu v hospodarskomu protsesi. *Yurydychna Ukraina*. 2010. № 2. S. 97–101. [in Ukrainian].
6. Nikolenko L.M. Realizatsiia osnovnykh pryntsyviv hospodarskoho sudochynstva pry perehliadi sudovykh aktiv. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*. 2013. № 1. S. 174–180. [in Ukrainian].
7. Oliinyk Yu. Korotko pro holovne v novomu hospodarskomu sudochynstvi, praktychne porivniannia. Chastyna 6 (rozdil III (hl. 9–10) HPK). *Advokatske obiednannia "Luchkovskiy i partner"*. URL: <http://blog.law-firm.org.ua/you-olijnik-korotko-pro-golovne-v-novomu-gospodarskomu-sudochynstvi-praktychne-porivnyannya-chastyna-6-rozdil-iii-gl-9-10-gpk/> [in Ukrainian].
8. Pysarenko H.M. Sudovi rishennia v administratyvnykh spravakh : poniattia, vydy, osoblyvosti ukhvalennia. *Aktualni problemy derzhavy i prava*. 2011. Vyp. 62. S. 43–51. [in Ukrainian].
9. Sarnavskiy M. Ukhvala yak ob'iekt apeliatsiinoho oskarzhennia v hospodarskomu sudochynstvi. *Pidpriemstvo, hospodarstvo i pravo*. 2019. № 2. S. 65–69. [in Ukrainian].
10. Fazykosh H. Yurydychna ta sotsialna pryroda sudovoho rishennia v tsyvilnomu sudochynstvi: suchasni naukovy pohliady. *Pravo Ukrainy*. 2001. № 3. S. 23–29. [in Ukrainian].

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.7.2.27>

NIWAŻNOŚĆ TRANSAKCJI JAKO INSTRUMENT ZAPEWNIENIA BEZPIECZEŃSTWA FINANSOWEGO PAŃSTWA

Roman Tashian

*kandydat nauk prawnych, docent,
docent Katedry Prawa Cywilnego nr 1*

Narodowego Uniwersytetu Prawniczego imienia Jarosława Mądrego (Charków, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0002-6876-5857

Adnotacja. Artykuł dotyczy problemu nieważności transakcji w kontekście zapewnienia bezpieczeństwa finansowego państwa. Autor rozważa pojęcie bezpieczeństwa finansowego na poziomie makro i mikroekonomicznym, podaje jego definicję. Wiele uwagi poświęcono analizie struktury bezpieczeństwa finansowego jako elementu bezpieczeństwa gospodarczego. Nacisk kładziony jest na to, że stan zapewnienia bezpieczeństwa finansowego jest możliwy do osiągnięcia tylko pod warunkiem zastosowania kompleksu środków ekonomicznych i prawnych, z których jednym jest mechanizm nieważności transakcji naruszających porządek publiczny. Autor podaje definicję takich transakcji i podkreśla ich charakterystyczne cechy. Oddzielnie rozważane działania, które stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa finansowego Ukrainy. Tak więc autor zwraca uwagę na uchylanie się od płacenia podatków jako jedno z najczęstszych przestępstw w tej dziedzinie. Podano definicję bezpieczeństwa podatkowego, a także omówiono najczęstsze sposoby unikania podatków. Zdefiniowano pojęcie unikania podatków i planowania podatkowego. Szczególną uwagę zwraca się również na unikanie podatków za pomocą offshore, których stosowanie jest trendem ostatnich dziesięcioleci. Zdefiniowano definicję nierezydentów offshore zarówno z punktu widzenia prawa międzynarodowego, jak i krajowego. Zwrócono również uwagę na brak zwrotu dochodów walutowych z zagranicy jako zagrożenie dla bezpieczeństwa finansowego państwa. Określono główne sposoby popełnienia tego przestępstwa, a także jego negatywne konsekwencje. Niebezpieczne dla gospodarki państwa jest również prowadzenie działalności gospodarczej, która wymaga licencji, bez takiej. Szczególną uwagę zwraca się na bezpieczeństwo pozabankowego sektora finansowego, ponieważ kwestia ta jest tradycyjnie mniej rozważana w literaturze. Na podstawie przeprowadzonych badań autor wyciągnął wnioski dotyczące poprawy obowiązującego prawa, a także praktyk wykonawczych w tym zakresie.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo finansowe, nieważność transakcji, uchylanie się od opodatkowania, offshore, bezzwrotne przychody walutowe, pozabankowy sektor finansowy.